

BATILI MÜSLÜMAN TÜRKLERİN GİZLİ TARİHİ

Ramazan'da minarelerde 'Tanrı Kraliçe'yi Korusun' yazılı mahyalar salınırdı. Türkiye'deki 'Batılı veya Müslüman olmak tartışmasını hiç anlamazlardı. Hala Osmanlı gelenekleriyle yaşıyorlardı. Mehmet Yaşın'ın *Sarı Kehribar*'ı, Kıbrıs Türklerin bilinmeyen öyküsünü aydınlatıyor.

◆ SELİM EFE ERDEM erdemse@hotmail.com

KIBRIS kökenli şair ve yazar Mehmet Yaşın, eserleri 20'den fazla dile çevrilen ve Türk edebiyatına yeni bir soluk katan isimlerden biri. *Sarı Kehribar* ile İpçizade ailesinin öyküsünü otobiyografik, belgesel ve polisiye öğeleri harmanlayarak yarattığı deneysel bir dille anlatırken, kumaca ve gerçek arasında gidip gelen metinlerle Kıbrıs'ın Türkiye'de hiç bilinmeyen yönlerini de gözler önüne seriyor. Üveyanadil, merkez-çevre kuramı, Türkçe az(ın)lık edebiyatı' gibi kavramları geliştiren Yaşın'a Sarı Kehribar'ın ne olduğunu sorduk, metaforlarla süslü yanıtlar aldık.

? **Kitabınızın ismi neden Sarı Kehribar?**

Sarı kehribar bir hayatı anlatıyor. Donmuş kalmış gibi, yok olmuş da değil. Türk edebiyatında bu da var. 'Bir azınlık, kozmopolit hayatlar yok oldu' söylemine katılmıyorum. Bence onlar bir kehribar taşının içinde görünen böcekler, yaprak dalları gibi duruyorlar orada. **Kitapta**, sarı kehribar da anlatılıyor.

? **Kitapta İplikçizadeler üzerinden bizlere farklı bir Kıbrıs anlatıyorsunuz. Kitap için bu aileyi seçmenizin özel bir nedeni var mı?**

Gerçeğe uygun bir malzemeydi ve hazırı. Bu roman, Lefkoşa'nın iki tarafında, iki toplumda geçiyor. Sınır iki taraflı açıldıktan 2003 yılından sonra Türkçe, Rumca ve İngilizce **yayımlanacak** olan ilk roman denebilir.

Örneğin 'zadelik' kaldırıldı Türkiye'de ama Kıbrıs'ta devam etti. Soyadları 'zade' ile biten çok sayıda aile var. Bu bile Osmanlı kültürünün devamıydı.

? **Kitapta kullanılan fotoğraflar arasında, minareler arasındaki İngilizce yazılmış 'Tanrı Kraliçe'yi Korusun' mahyası dikkat çekiyor. İngiliz idaresindeki Kıbrıs için belki sıradan görünebilir ama Türkiye'de hiç görmediğimiz, bakınca şaşırduğumuz bir fotoğraf.**

Tabii farklı algılamalar var. 18 yaşında Kıbrıs'tan Türkiye'ye yüksek öğrenim için geldiğim dönem 'Türkiye'nin Batılılaşmaya çalıştığını' öğrendim. Biz kendimizi Avrupalı sanıyorduk. Türk romanındaki Batı-Doğu çelişmesini de anlamadım.

? **Neden Doğu-Batı çelişmesini anlamadınız?** Türkiye'de 'Müslümanım' demek, sanki siyasi bir tercih gibiydi. Doğulu ve Batılı olmak tartışma konusuydu. Halbuki Kıbrıs'ta Batılı olup çok da

Müslüman olunabiliyordu. Aynı şeyi Bosna'daki Müslümanlar ve Balkanlar'daki Türkler'de de gördüm; Batılı ve Müslümanlar. Bizim çok severek okuduğumuz Türk yazarlar vardı ama romanları çeviri gibi geliyordu. Çünkü başka bir hayat tarzı ve tarihini anlatıyor gibiydi. Kıbrıs, 'Batılı mı Doğulu mu?' sorununun olmadığı bir yerd.

? **Kıbrıslı Türkler, nasıl bir hayat yaşıyordu?**

Biz 1974 sonrası Türkiye kültürünü yakından tanıdık. Türkiye'de kaldık. Babaannem, babam ve eşimden dolayı benim İstanbul'la bağlantım vardı, iki tarafı görüyordum. Biz Kıbrıs'ta Osmanlı Türk ailesiydik. Örneğin 'zadelik' kaldırıldı Türkiye'de ama Kıbrıs'ta devam etti. Soyadları 'zade' ile biten çok sayıda aile var. Bu bile Osmanlı kültürünün devamıydı. Kıbrıs'ta ev içinde Türkçe'den farklı bir dil, kelime kullanmak sömürgecilik gibi algılanıyordu, Türkiye'de bir medenilik olarak görülüyordu. Kıbrıslı Türk asker ve polisler, İngiliz yönetiminde de görev aldı. Üniformalarında fesleri de kaldı ama kısa pantolon giyinmeye başladılar. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra resmi kıyafetler değişmişti. Ancak Osmanlı/İslam unsuruna ve Batı'ya ait şeylerin iç içe bir çatışma olmaksızın birlikte kullanılması devam etti. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ta halk arasında fes değil ama safari şapkası ve kısa pantolonuyla dolaşır. Farklı bir Türk İslam tarihi kısa pantolon ile fesin aynı anda resmi kıyafet olması şeklinde burada sürdü ve Türkiye'ninkinden daha farklı bir Batılı İslam toplumu bilinci, geleneği oluştu. Ama 'Tanrı Kraliçeyi'yi korusun' mahyalarını ben de resimlerden gördüm.

OKURA YORUM ALANI BIRAKMALI

? **Kitabınızda kayıp Atlantis'in yam sıra doğalgaz ve petrol aramaları, Kıbrıs sorununa da farklı bir yaklaşım sergileniyor. Öyküye konu olan aile ile doğalgaz aramaları arasında nasıl bir bağlantı var?**

Bir zamanlar Osmanlı Vakfı sayılan Atalasa Çiftliği etrafındaki öyküden mi söz ediyorsunuz? Ama onun petrolle, doğalgazla ilişkisi yok. Sadece kayıp ülke, kayıp hayatlar temasına ilişkin bir metafor ve üç kız kardeşin anılarına ilişkin bir mekan. Ayrıca Atalasa ile Atlantis sözcükleri arasındaki benzerlikten de yararlanılıyor. Levant denizinde doğalgaz ile Atlantis aranması arasında belli bağlantılar bulunabilir romanda. Bunun dışında bağlantı yok ama tabii okurun kendince yorumlamasına da alan bırakılmalı. Bu roman Kıbrıs sorununa ilişkin değil. Gazeteler Kıbrıs yerine KKTC diyorsa Kıbrıs'ı bilmez. Turist İngilizler buraya geldiğinde her yeri tarihiyle birlikte biliyor,

Şair ve yazar Mehmet Yaşın (sağda), **Yapı Kredi Yayınları**'ndan çıkan *Sarı Kehribar* adlı romanında İpçizade ailesinden üç kız kardeşin (altta) öyküsü üzerinden, resmi tarih dışında kalan bir Kıbrıs öyküsü anlatıyor. Türkler'e ait camilerde asılan 'Tanrı Kraliçe'yi Korusun' yazılı mahya da Kıbrıs'a ilişkin görmediğimiz bir tarihin belgesi gibi duruyor.

